

Interessante waarnemingen op Schiermonnikoog

Door A. J. van Dijk en A. C. J. Dijkstra

Gedurende de laatste decade van oktober 1971 hebben enkele deelnemers aan het najaarskamp van de N.J.N. afd. Frederiksoord intensief waarnemingen gedaan van de over zee trekkende vogels. Behalve de schrijvers werkten mee: H. de Boer, H. D. Heinemeijer, C. J. Koelewijn, H. Visser en F. Zwart. Allen gebruikten een 7 x 50 kijker, behalve A. J. van Dijk en A. C. J. Dijkstra die met resp. 12 x 60 en 12 x 50 kijkers keken. Het najaar van 1971 heeft zich gekenmerkt door opvallend weinig stormen. De eerste storm kon pas half oktober worden geregistreerd. Een gedeelte van deze storm, de staart, maakten wij mee op Schiermonnikoog en leverde enkele opvallende waarnemingen en aantallen op.

Van 20 tot en met 24 oktober telden we dagelijks. Er was steeds enige trek van merendeels 'gewone' soorten. 21 oktober daarentegen maakte hierop een uitzondering. Van 10.30 tot 16.30 uur bevonden wij ons op het strand en vanaf 11.00 uur zaten we bij km paal 6,5 op een houten stellage gemaakt van palen en balken. Staande op de stellage was de ooghoogte boven de begane grond ongeveer 4,5 m en zodoende werden ook de vogels die in golfdalen vlogen opgemerkt. De afstand tot de zee was van nihil bij vloed tot ongeveer 30 m bij eb. De weersomstandigheden waren relatief gunstig: wisselend bewolkt, enigszins nevelig doch het zicht was prima. De wind was ZW. tot ZZW. en aanvankelijk stormachtig, 7 à 9 Beaufort, later afnemend tot 6. De eerste uren werd niet veel gesignaleerd, af en toe een duiker, Jan van Gent, fuut-, eend- of meeuwachtige. Om 13.00 uur zagen we een Grote Jager, de eerste, want na ruim 3 uur hadden we er 24 geteld. Alle waargenomen vogels vlogen richting west.

Noordse Pijlstormvogel - *Puffinus puffinus* - 1 ex.

Grauwe Pijlstormvogel - *Puffinus griseus* - 2 ex.

Noordse Stormvogel - *Fulmarus glacialis* - 1 ex. (lichte fase).

Jan van Gent - *Sula bassana* - 77 ex. t.w.: 14 ad.; 29 1e jaars; 15 2e jaars; 7 3e jaars en 12 juv. ? (te grote afstand).

Grote Jager - *Stercorarius skua* - 24 ex.

Middelste Jager - *Stercorarius pomarinus* - 6 ex. t.w. 2 ad. en 4 juv.

Kleine Jager - *Stercorarius parasiticus* - 1 juv.

Drieteenmeeuw - *Rissa tridactyla* - 461 ex. t.w. 80 ad. en 369 juv. en 12 ? (grote afstand).

Over de stormvogels nog enkele opmerkingen:

Noordse Pijlstormvogel. Afstand ongeveer 250 m. Bovenzijde zeer donker (zwart) en onderzijde wit. Kantelende vlucht en daardoor beurtelings zwart-wit lijkend; lange smalle vleugels. Even groot als Drieteenmeeuw; rechthoekige vlucht, niet steeds in de golfdalen, wel zeer laag. Vloog met grote snelheid (wind tegen) en passeerde zeer snel een Jan van Gent en een Drieteenmeeuw.

Grauwe Pijlstormvogel. Afstand ongeveer 200 m. Geleek eerst op grote afstand een jager mede omdat de vogel de golfdalen volgde en zich maar af en toe liet zien. Recht voor ons stooft de vogel plotseling omhoog

om daarna in een zeilvlucht weer in de golfdalen te verdwijnen. Met een snelle vlucht vervolgde de vogel zijn weg westwaarts en schuin van achteren konden we hem in de golfdalen goed volgen. Zeer opvallend was de vlucht: een oeverloperachtige rukkende reeks vleugelslagen, dan uitzeilen met enigszins hangende vleugels en vervolgens weer de rukkende vleugelslag enz. De kleur was geheel grauw-bruin tegen het zwartpaars aan; bij elke vleugelslag was de lichte baan aan de onderzijde van de vleugels goed zichtbaar. Deze lichte baan had ongeveer een zelfde tint als die bij de Zwarte Zeeëend aan de onderzijde van de slagpennen zichtbaar is. Lange vleugels, zwierige pijlstormvogelvlucht en stormmeeuw grootte. Het tweede ex. liet zich niet zo goed zien en bleef op ongeveer 350 m afstand. Geheel grauw-bruin tegen het zwart aan. Lange vleugels en typische pijlstormvogelvlucht; geen lichte ondervleugel gezien evenmin de oeverloperachtige vlucht. Het vlieggedrag was ongeveer gelijk aan dat van het eerste ex., laag in de golfdalen, maar de vleugelslag was regelmatig rukkend-slaand, afgewisseld met glijpauses.

Noordse Stormvogel. Afstand ongeveer 100 m. Bevond zich tussen Stormmeeuwen doch viel op door geheel grijs-wit uiterlijk en dikke nek. In het begin werden de vleugels stijfgehouden, iets afhankelijk (zeilvlucht); toen één vleugelslag waardoor de vogel ongeveer 10 m omhoog schoot. Op deze hoogte draaide hij één cirkel, gleed omlaag en vervolgde zijn weg, hoofdzakelijk in de golfdalen, zeilend en zwevend. Zeer opvallend was dat we gedurende deze observatie maar één vleugelslag konden zien, terwijl met windkracht 6 tegen, de vogel vrij snel westwaarts vloog. Zoals de trek deze dag aanving met ruim één uur weinig waarnemingen, zo eindigde de dag dito; we braken op om 16.30 uur omdat de nevel toenam.

Het is merkwaardig dat de massale trek pas omstreeks 13.00 uur begon en niet, zoals we gewend waren, in de vroege ochtenduren. Mogelijk zijn de soorten als Jan van Gent, Grote- en Middelste Jager en Drieteenmeeuw 's morgens van Scandinavië vertrokken en rechtstreeks of langs de Deense en Duitse kust naar de Nederlandse kust gevlogen. Het gevolg was dat de trek alhier pas aan het begin van de middag goed op gang kwam daar de storm de vogels parten speelde. Dit impliceert dat de genoemde doortrekkers gewoonlijk niet aan vlakke kusten doch alleen aan rotsige, hoge kusten overnachten. Overnachten op zee werd door de storm nagenoeg onmogelijk gemaakt. De invloed van de storm is dan ook debet aan de late komst van de grote massa en de cumulatie hiervan.

Door de intensiteit van waarnemen, onderling exacte doorgifte van de plaats waar de vogel te zien of te verwachten is (—schepen, palen, boeien e.d.) en een weerstand tegen koude is een gunstig resultaat zeker niet uitgesloten. Ons inziens zijn bijvoorbeeld stormvogels en jagers en met name in dit geval Grauwe Pijlstormvogels niet zo zeldzaam of weinig voorkomend als de 'Avifauna van Nederland' 1970 doet voorkomen. Regelmatig en intensief zee-trekonderzoek moet wel tot andere, meer volledige, resultaten leiden.

- A. C. J. Dijkstra en A. J. van Dijk, *Zandvoortselaan 190, Heemstede.*

LITTERATUUR:

Commissie voor de Nederlandse Avifauna, De (1970): Avifauna van Nederland. 2e druk, Leiden.

Tekke, M. J. (1971): Een groot aantal waarnemingen in 1970 van de Noordse Pijlstormvogel, *Puffinus puffinus*. *Limosa* 44: 184.